

Falkárpit - Madonna a gyermek Jézussal virágkoszorúban, napórákkal

Textil- és viseletgyűjtemény

Leltári szám:	62.1394.1
Alkotó:	Lascotti, Pietro
Készítés ideje:	1650 KÖRÜL
Készítés helye:	Róma
Jelzés:	b. I. : P. LESCOTI
Anyag:	aranyozott ezüstoffal; bordázott selyem (ún. selyemripsz) alap; gyapjú (feltehetően); selyem
Technika:	gobelin technikával szövött
Méret:	magasság: 142,5 cm szélesség: 116,5 cm

A vékony selyemfonalakból szövött kisméretű falkárpit az ún. devóciós kárpitok műfajába tartozik. A szövetszéleken látható szögnyomok tanúsága szerint egykor vakkeretre volt feszítve, s minden bizonnyal díszkeretben, üveg alatt, egy magánkápolna falára függesztve szolgálta tulajdonosa magánáhitatát.

A képmező alatt a *P. LESCOTI* szignatúra olvasható, ami az 1650 körül a római Barberini kárpitszövő műhelyben működő, francia származású Pietro Lascotti jelzéseként azonosítható. (A mester neve a forrásokban Lescot, Lascotti és Rascotti formában is szerepel. Ld.: Adolph S. Cavallo: *Notes on the Barberini Tapestry Manufactory at Rome*. Bulletin of the Museum of Fine Arts (Boston), 55. /1957/ 16-26:18.)

A VIII. Orbán pápa unokaöccse, Francesco Barberini bíboros által 1627-ben alapított manufaktúrában (*Arazzeria Barberini*) elsősorban a pápai udvar és a Barberini család megrendelésére készültek nagyszabású kárpitsorozatok, főként Pietro da Cortona és Giovanni Francesco Romanelli kartonjai nyomán, mint például a Krisztus életének jeleneteit ábrázoló, 1650 körül készült ciklus (ld. [itt](#)), vagy a Puttók játéka című sorozat, amelynek négy darabja az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében található. A források szerint Lascotti elsősorban kisebb kárpitokat szövött, pl. 1659-ben a Sixtus-kápolnában függő Raffaello-kárpitok kiegészítéseként, Ciro Ferri kartonjai nyomán hat kárpitot készített az oltárfalra, illetve egy baldachinra. Jelenlegi ismereteink szerint a budapesti kárpit Lascotti egyetlen fennmaradt műve.

Hasonló 17. századi devóciós kárpit található a San Franciscó-i Fine Arts Museum gyűjteményében, amelyen Jan de Melder brüsszeli kárpitszövő mester jelzése látható (ld. [itt](#)).

Az olvasó Szűz Mária és a gyermek Jézus ábrázolásához egy Annibale Carraccinak tulajdonított, mára elveszett festmény szolgált közvetett előképpel. Az 1596/97-ben készült, egykor egy római gyűjteményben őrzött "Madárkás Madonna" (*Madonna dell'uccellino*) című képről több grafikai másolat is készült a 17. században. Ezek közé tartozik egy Bolognában őrzött rézkarc (ld. [itt](#)), vagy Francois Torteat rézmetszete (ld. [itt](#)). A képteret övező virágkoszorú ugyanakkor a 17. századi flamand devóciós festményekre jellemző motívum. A képtípus egyik reprezentatív emléke Rubens 1616-ban festett Madonna-képe (München, Alte Pinakothek, ld. [itt](#)).

Carracci Madonna-képétől eltérően a kárpiton a szent olvasmányában elmerülő Mária mellett álló gyermek Jézus nem madárkával játszik, hanem egy rózsaszín szegfűszálat tart kezében, tekintetét pedig nem a néző felé, hanem a képteret övező virágkoszorú felé fordítja, pontosabban a virágkoszorút átfonó szalagon olvasható SOLE feliratra néz. A baloldalon, fenn és lenn egykor minden bizonnyal szintén feliratszalg fonta át a virágkoszorút, azonban a kárpit ezen felületi korábban megsérültek, s helyükre virágzálakat ábrázoló festett kiegészítés került.

Ha arra a kérdésre keressük a választ, mi lehetett a négy szalagra elosztott rövid felirat, amely a latin *Sole* (Nap) szót is tartalmazta, több lehetséges megoldás is felmerül. A felirat egyrészt lehetett bibliai idézet, pl. *Mulier amicta sole - Ap. 12:1*, vagy pedig *Haec speciosior sole - Sap. 7:29*, akárcsak Jan van Eyck genti oltárán. A Jelenések könyvének a Napbaöltözött Asszonyra vonatkozó próféciáját (*Az égen nagy jel tűnt fel: egy asszony, öltözete a Nap - Jel 12,1*), illetve a Bölcsesség könyvének sorát (*Mert az ékeőbb a napnál - Bölcs. 7.29*) ugyanis hagyományosan Szűz Máriára

vonatkoztatták. A felirat ugyanakkor lehetett Gervasius *Ars poetica* című művének egy verssora, illetve részlete (*Filia sum Solis, et/ sum cum Sole creata*), vagy pedig Antonio Barberini bíboros (1607–1671) (Francesco Barberini öccse, 1657-től reimsi érsek) jelmondata: *Exercet sub sole laborem* (A Nap alatt végzi munkáját). Ez utóbbi alternatíva magyarázattal szolgálna a kárpit sarkaiban látható napórákra is, ugyanakkor az időmérő eszköz Mária szimbólumaként is szerepel a kora újkori emblemataikai irodalomban és prédikációkban. Ezekben a művekben a napóra árnyéka Mária Krisztus szenvedései fölött érzett fájdalomát jelképezi (ld. [itt](#)), illetve a Mária-napóra allegória azt a gondolatot fejezi ki, hogy akik életüket úgy igazítják Máriaéhoz, ahogyan napjaikat és óráikat a napórához, azok élete áldot lesz és üdvösséget nyernek (ld. [itt](#)).

A szegfűszál Jézus isteni természetének szimbólumaként értelmezhető. A virág latin neve (*dianthus*) ugyanis a görög *Dios anthos* szóösszetételből származik, amelynek jelentése: az Isten virága. Ebben a szerepben van jelen a szegfű Raffaello Garvagh *Madonna* című festményén is (ld. [itt](#)).

Mária és a gyermek Jézus feje körül aranyozott ezüst fémfonallal szövött dicsfény látható, amelyen azonban az ezüst fekete színűvé korrodálódott.

A kárpit egykor az Andrásy család tulajdonában volt, s felismerhető a Fő utcai Andrásy-palota szalonját ábrázoló fotón, amely az *Érdekes Újság* 1914. március 8-i számában jelent meg. 1930-ban szerepelt azon a budapesti aukción, amelyet az Andrásy család 1919-ben Tőketerebesről Tiszadobra menekített gyűjteményéből rendeztek. A mű korábban feltehetően id. gróf Andrásy Gyula (1823–1890) gyűjteményének részét képezte, aki különös szenvedéllyel gyűjtötte a kárpitokat: budai palotájában egy aubussoni kárpitozású ülőgarnitúrával és az öt érzék allegóriáját ábrázoló Louis Philippe kárpitsorozattal egy ún. gobelin-szalont is berendezett, amelyről Klösz Györgytől fényképfelvétele is fennmaradt (ld. [itt](#)) halála után a kárpitok a tőketerebesi kastélyába kerültek, ahol ugyancsak Klösz György fényképezte le a kárpit-sorozatot (ld. [itt](#)). (A szalongarnitúra és a kárpitsorozat szintén szerepelt az 1930-as aukción.) A gróf Párizsban közel 200.000 koronáért vásárolt egy különleges kárpitot, ami azonban a korabeli sajtóhírek szerint 1919 januárjában a tiszadobi kastélyban vandál fosztogatóknak esett áldozatul...

Irodalom

- *A tiszadobi és tőketerebesi gróf Andrásy kastélyok műtárgyai. Árverési katalógus.* Postatakarékpénztár Árverési Csarnoka, Budapest, 1930. - Nr. 190., XXXVI. kép

